

INFLUENCE OF COVID-19 ON THE AGRICULTURAL SECTOR

Hristina Hineva

student department of Economics, Varna Free University

e-mail: hristina_hineva@abv.bg

***Abstract** The agricultural sector is extremely important for Bulgaria. A large part of the populations nutrition depends on those employed in the agricultural sector, and this is done thanks to the arable land sown with cereals. Our country specializes in the cultivation of oil seeds- lavender, this helps with developing other sectors of our country. We are facing two global disaster - drought and Kovid-19. Based on a survey conducted by the author, it is clear that the virus causes indirect damage to the agricultural sector, unlike drought.*

***Key words** – agriculture, agricultural sector, drought, COVID-19, oil seeds, lavender*

ВЛИЯНИЕ НА КОВИД-19 ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИЯ СЕКТОР

Христина Хинева

студентка към катедра „Икономика“ на Варненски свободен

университет „Черноризец Храбър“

e-mail: hristina_hineva@abv.bg

***Резюме** Земеделският сектор е от изключително важно значение за България. От заетите в аграрния сектор зависи голяма част от изхранването на населението като това се осъществява благодарение на обработваемите площи, засети с зърнено-житни култури. Страната ни е специализирана в отглеждането на маслодайни и етерично-маслодайни култури – роза и лавандула, това благоприятства развитието на останалите сектори на страната ни. Изправени сме пред две глобални*

катастрофи – суша и Ковид-19. На базата на направено анкетно проучване от автора, става ясно, че вируса нанася косвени щети върху аграрния сектор, за разлика от сушата.

Ключови думи – земеделие, земеделски (аграрен) сектор, суша, ковид-19, маслодайни култури, лавандула

1.ВЪВЕДЕНИЕ

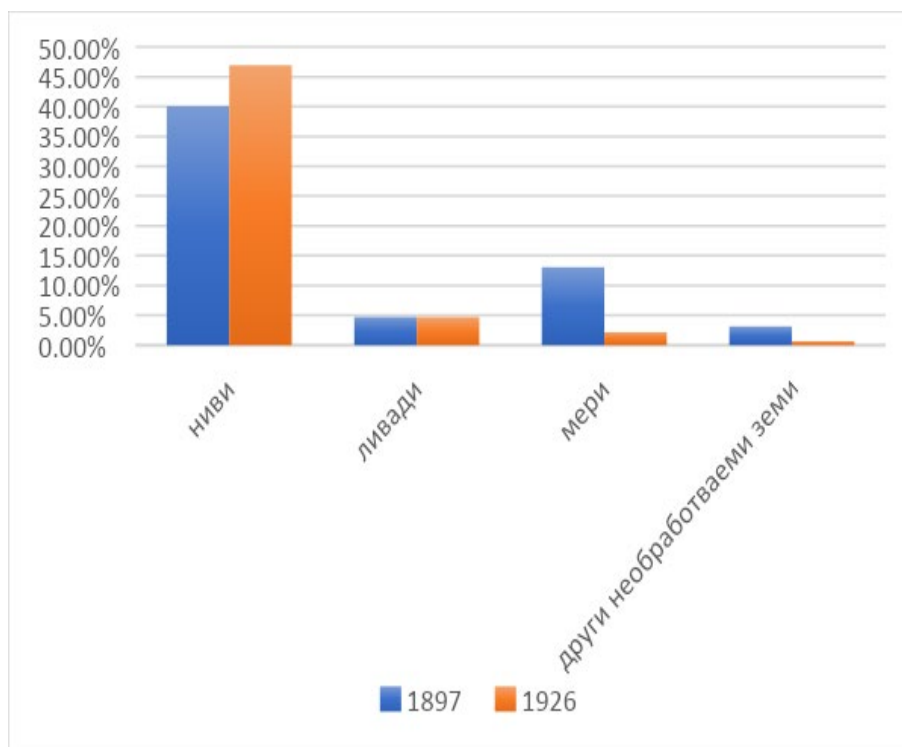
Какво означава земеделския сектор за България ?

Още през 19 век земеделието се утвърждава като основен отрасъл в българската икономика. Близко 50 % от валутните приходи за страната ни са постъпвали благодарение на износ на селскостопанска продукция, храни и напитки. С течение на времето, хората осъзнават, че развитието и подобряването на земеделските култури ще способства за развитието на икономиката и повиши жизнения им стандарт и благополучие. Земеделието в нашата страната има растениевъдно-животновъдна специализация. Това е логично, поради изобилие на плодородни почви, в съчетание с подходящ климат. Ние притежаваме едно истинско райско кътче – „Златна Добруджа“.

2.СЪСТОЯНИЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ

Селскостопанската продукцията, която се произвежда днес в България има мащабно значение за изхранване на населението на страната и е голямо перо в българския износ. Земеделието в България е специализирано предимно в производство на пшеница, царевица, слънчоглед, ечемик , които в последствие оказват влияние на другите сектори в страната ни като мелничарска промишленост, производство на хляб и тестени изделия, фуражна промишленост, маслопреработване, транспорт и други.

Съвременната икономика се анализира като се разглеждат три сектора - първичен, вторичен и третичен сектор. В развитите страни за формиране на БВП най-голям дял имат услугите – третичният сектор – около 70%, следва индустрията, а най-малък дял има аграрния сектор (земеделието) – първичният сектор.

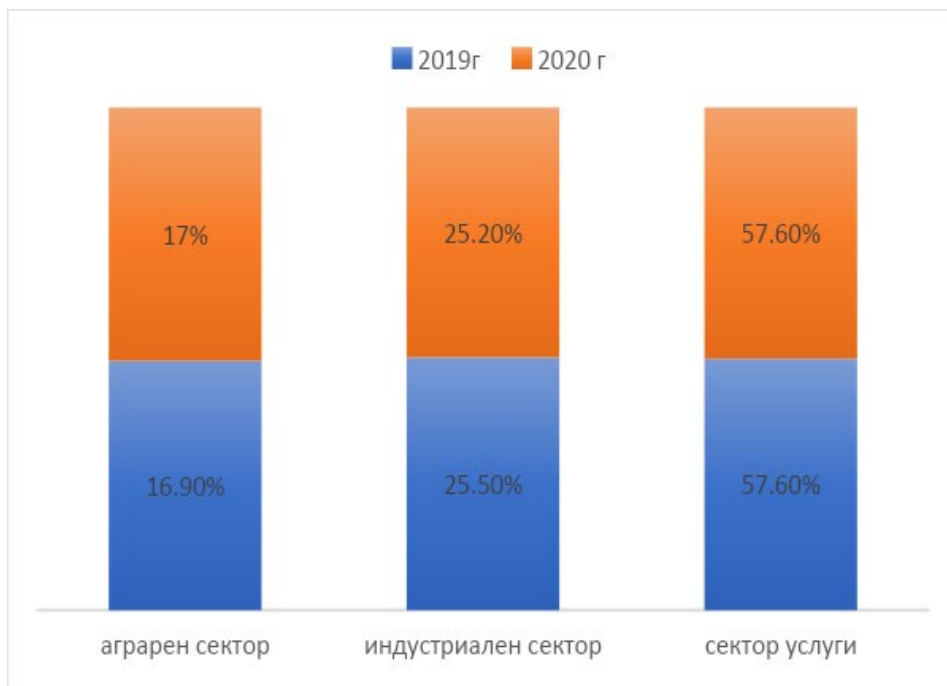

Фигура 1.Обработваемите земи в България

В много развиващи се страни по света земеделският сектор е водещ отрасъл за икономиките им. В страни от Азия и Африка, в земеделието е заета голяма част от работната сила – над 75 % от населението.

Всяка страна има един или няколко подсектори в икономиката, които са стратегически за нейния икономически растеж. За България се счита, че

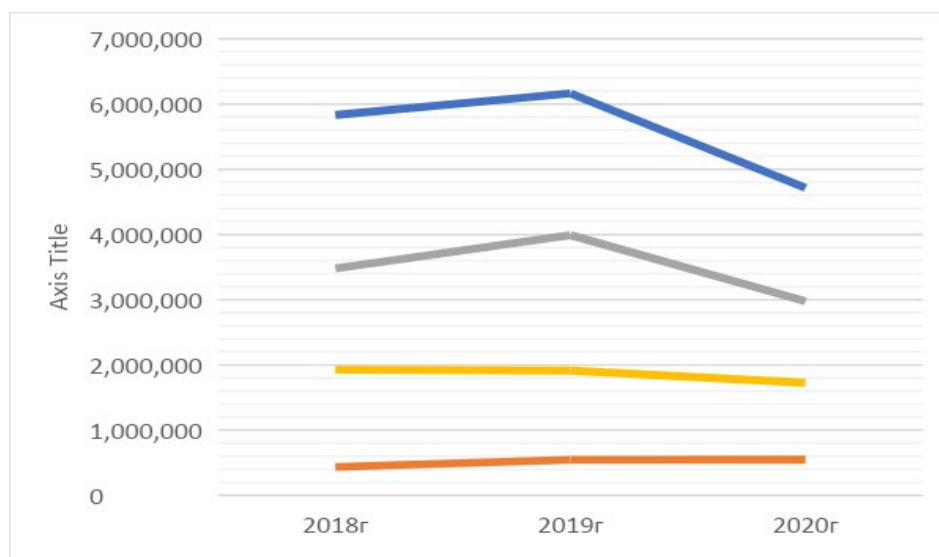
тези сектори са туризъм и селско стопанство (аграрен сектор), защото страната ни има подходящи условия за развитието им. На фигура 2 са представени процентите на заетите лица по сектори в България, извлечени от „Национален статистически институт“.

Фигура 2. Процент на заетите лица по сектори в България

В световен мащаб България има сравнителни предимства за производството на селскостопанска продукция, като няколко региона на страната имат най-важно значение. Водещ регион е Добруджа, в който се отчитат най-високи добиви на зърнените култури. Глобалните климатични промени застрашават традиционното добиване на зърнени култури в Добруджа. През последните години промяната в климата оказва негативно

влияние върху добивите на пшеница, поради нетипичните за страната засушавания през летните месеци. Тревожни са изводите от направено изследване в страните от Европейски съюз, че засушаванията ще продължат в бъдеще и ще оказват негативно влияние върху страните, специализирали се в производството на житни култури. Проблемите в житния сектор ще окажат негативно въздействие върху останалите сектори. По данни на „Министерство на земеделието, храните и горите“ и „Национален статистически институт“, във Фигура 3 виждаме, че страната ни бележи рязък спад в добива на пшеница. Изчисления на автора.

Фигура. 3. Добив пшеница

Таблица 1. Анализ на продукцията за 2018, 2019 и 2020 стопанска година.

Култура	2018г	2020г	Абсолютна стойност	Стойност в %
Пшеница	5 832 449	4 714 452	-1 117 997	-19,7%
Ечемик	437 507	549 900	123 393	25,69%
Царевица	3 478 013	2 976 642	-501 371	-14,42%
Слънчоглед	1 927 040	1 725 583	-201 457	-10,45%

Анализирайки добивите от зърнени култури през 2020 година в сравнение с 2018 година ние може да направим следните изводи :

- Най-голямо е намалението в резултат на засушаването при добивите на пшеница като добивът през 2020 година намалява, спрямо 2018 година с 19,17%.

- Сушата оказва негативно влияние върху добивите на царевица, които намаляват през 2020 година, спрямо 2018 година с 14,42%.

- Намалението при слънчогледа в резултат на засушаването е с 10,45%, спрямо 2018 година.

Засушаването не е единственият глобален проблем в сектор земеделие. С появата на Ковид-19 човечеството е изправено пред непозната

до сега икономическа криза, която директно застрашава здравето, живота и доходите на населението. Предприемат се ограничителни мерки, които изискват „прекъсването“ на някои подсектори на световната икономика. Предвид затрудненията в доставките на необходимите средства за производство и недостига на работна сила, породени от задължителните мерки за безопасност се създава реална опасност от нарушение върху производството и преработката на селскостопанските продукти. Затварянето на ресторанти и хотели намалява консумацията на основни хранителни продукти, на които основен доставчик е сектор земеделие. „Спирането“ на летния сезон по черноморското крайбрежие е допълнителна заплаха за намаляване на приходите в земеделския сектор. В някои страни желанието за бързо справяне с пандемията наложи затварянето на важни транспортни възли, което предизвика забавяне при доставките на стоки и услуги, които са от критично значение за земеделското производство и преработка на продукция. Всичко това доведе до спад в износа на земеделска продукция и храни от Република България.

Динамичната обстановка поставя земеделските производители в извънредна кризисна ситуация, а последиците от вируса ще се разглеждат в глобален мащаб в следващите 20 години.

2020 година изправи сектор земеделие пред множество предизвикателства, по-важните от които са:

- забавен или невъзможен износ на произведената продукция;
- почти невъможна замяна на квалифицирани работници, които да притежават знания и умения за работа с високотехнологична и сложна земеделска техника;
- повишени непредвидени разходи за прибиране на реколтата при ползване на услугите на външни фирми.

Аграрният сектор е от голямо значение за икономиката на България, защото е високоефективен. Секторът произвежда 5% от БВП на страната и в него се създава 3,2% от брутната добавена стойност за 2020 година. Аграрния сектор е с най-малък брой заети лица. Сектор земеделие има най-важно значение в областите Силистра, Видин, Монтана, Добрич и Разград, защото в тези области се произвеждат значителни количества зърнени култури.

По данни на ООН, в началото на пандемията цените на стоките и услугите отбелязват понижение, поради спад в търсенето и все по-негативните нагласи на бизнеса и населението за бъдещето. Цените на зърнените и маслодайните култури в България се понижава през март 2020 година с 4,3%, спрямо февруари.

Влошената ситуация в земеделския сектор води до допълнително влошаване на ситуацията в индустриалния подсектор. Необходимо е на Национално ниво да се предприемат спешни мерки за справяне с пандемията, предизвикана от корона вируса. Забавянето на мерките ще доведе до продоволствени дефицити, повишаване на цените на основни хранителни продукти и ще повиши разходите за храна на домакинските бюджети.

Развитието на туризма и пътуванията преди пандемията Ковид-19 способстваха за увеличено търсене и производство на козметични продукти. Основна съставка за производството на козметични продукти са етеричните масла. Тяхната цена непрекъснато се повишават на международните пазари. Поради това през последните 10 години в Добруджа се наблюдава процес на диверсификация на отглежданите култури. Освен зърнени култури се засаждат и маслодайни култури - лавандула. Засетите площи нарастват след 2015 година виж таблица 2.

Таблица 2. Анализ на лавандуловите земи в България.

2015 година	34 630 дка
2016 година	62 660 дка
2017 година	80 380 дка
2018 година	96 950 дка
2019 година	141 929 дка
2020 година	-

Увеличените площи, засети с лавандула, извеждат България на едно от първите места в Европа по производство на лавандулово масло. Водещо място заемат областите Стара Загора, Карлово, Казанлък, Чирпан и Пазарджик, а след 2015 година и Шумен, Разград, Добрич, Бургас и други. Увеличаването на засетите площи с лавандула в България и производството на лавандулово масло през последните години са по-големи от производството му във Франция, която традиционно се считаше за лидер в Европа. Най-важните търговски партньори на България при експорта на лавандула са - САЩ (почти 27%), Германия, Франция, Австрия, Холандия, Индия, Великобритания и други.

По данни на Националния статистически институт в България за периода 2016-2019 година има висок ръст на засетите с лавандулови насаждения площи. Това се дължи на новорегистрираните области като производители на лавандулово масло. За периода 2016-2019 година, в Добруджа се изграждат дестилерии със сериозен капацитет на преработка и

производство на лавандулово масло като алтернатива на традиционните за Добруджа култури. Свръхпроизводството на лавандулово масло доведе до спад в цената. Тя се понижи от рекордните 240лв от д/ка до 45лв от д/ка. Понижаването на цената на лавандуловото масло ще доведе до спад на засетите площи с лавандула.

Пандемията Ковид-19 и наложените ограничения в световен мащаб за свободно придвижване на гражданите международния туризъм указаха косвено негативно влияние върху цената на всички етерично-маслени култури не само в България, но и по света.

Ковид-19 е още един глобален риск за световното стопанство, защото предизвика в глобален мащаб криза от нов тип, която е непозната на човечеството. Тя постави отделните държави и стопанските субекти в тях пред нова икономическа ситуация. За да бъдат подпомогнати земеделските производители за справяне с глобалните рискове, каквито са засушаванията и вируса, се създадоха европейски програми за финансово подпомагане на бизнеса и заетите лица.

През 2020 г .света бе засегнат от пандемията Ковид-19, която предизвика криза от нов тип, непозната в икономическата история. Всички сектори са засегнати от пандемията, като едни по-силно, а други по-слабо. Държави, които разчитат на сектори, като туризъм, хотелиерство и ресторантьорство, ще бъдат по-силно засегнати от кризата ковид-19 и ще изпитват по-силно икономически спад. Земеделският сектор е засегнат косвено от кризата, защото той е основен доставчик на храна и суровина за хранителната и козметична промишленост. В земеделския сектор Ковид-19 се отразява по-силно на производството на пресни плодове и зеленчуци, защото те са основна суровина за хотелиерството и ресторантьорството и върху етерично-маслените култури. Пандемията се отразява по-слабо върху

зърнопроизводството. Последиците от пандемията ще се установяват след преодоляването на кризата и възстановяването на икономиката в глобален мащаб.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

Според изследване на Националния статистически институт, значителният спад в обемите на растениевъдната продукция се дължи предимно на спада на зърнените култури – с 21,2%, в резултат на по-ниски добиви, заради продължителното засушаване. Авторът е направил анкетно проучване сред земеделски производители от региона на Генерал Тошево за въздействието на глобалните рискове засушаване и пандемията Ковид-19 върху бизнеса в този регион на страната. Изводите, които може да направим са в резултат на анкетно проучване са, че :

- Глобалните рискове оказват негативно влияние върху дейността на аграрните предприятия в Генерал Тошево ;
- Основните глобални рискове пред аграрния сектор в този регион на страната са продължителното засушаване и пандемията ковид-19;
- Според анкетирания основният риск е рискът от трайно засушаване, а пандемията от Ковид-19 оказва по-слабо влияние върху агро-сектора в региона на Генерал Тошево.

Фонд „Земеделие“ през 2020 година подпомага земеделските производители, особено засегнати от Ковид-19 по подмярка 21.1 „Извънредно временно подпомагане на земеделските стопани COVID 1“ . Тя обхваща секторите - „Плодове и зеленчуци“, „Маслодайна роза“, „Винени лозя“, „Декоративни растения“ и „Животновъдство“ (говеда, биволи, овце и кози).

Линк към направената анкета - <https://bit.ly/3esP8Hn>

Използвани източници :

1. <https://bit.ly/3wbKUf8>
2. <https://bit.ly/39xFOjH>
3. <https://bit.ly/3arGvXX>
4. <https://bit.ly/3atvWYA>
5. <https://bit.ly/2RWsEXy>
6. <https://bit.ly/3gubHhp>
7. <https://bit.ly/2PgUgpo>
8. <https://bit.ly/3sKhVvU>
9. <https://bit.ly/32AwGHf>
10. <https://bit.ly/2SDVxrI>
11. <https://bit.ly/3bEHysl>
12. <https://bit.ly/3fxcKuD>